

Hondarribiko txistularien historia

Hondarribia, 32. zk., 1989-07: 5.

Hondarribiko beste arazo askotan bezala. Txistularien instituzioari dagozkien berriak ere Florentino Portu jaunagandik jaso ditut.*

Herriko Artxibo historikoan *txistulariaz* agertzen den lehen notizia *1737koa* da. Orain dela bi mende eta erdi aipatzen dira: Juan Bautista de Garain, "tanboril" bezala, eta Juan Macuzo, "tanbor". Ia mende erdi bat gero, *1784an* agertzen da: Francisco de Lizarriturri, "tanboril". Eta urte jakinik gabe bada ere, hurrengo aipatzen direnak bi hauek dira: Juan Miguel de Escamendi, "tanborilero", eta Juan Antonio de Echezarreta, "tanboril".

Hurrengo data ezaguna: *1795* da: urte honetan esaten da Gabriel Sagardia eskaintzen dela herriko "tanboril" izateko.

Sei urte gero: *1801an*, Juan Miguel de Escamendik eskatzen du "tanborila"ren soldata. Lau beranduago, *1805an*, ageri da Francisco Ignacio de Enriquez izeneko txistularia, eta 1849an udalbatzak izendatzen du honen laguntzaile gisa Jose Domingo de Aranzabal. Honek agintariei, Enriquezen laguntzaile izendatua izan zela eta propietatean izenda zezaten eske instantzia "asko" aurkeztu bazuen ere, ez zuen erantzunik jaso, eta, bestalde, beste bat aurkeztzen da lan honetarako: Pedro Jose Camara, eta 1853go abenduaren 27an udalbatzak plaza hori lehiaketa bidez (lehen aldiz Hondarribian) eskaintzen da; ez dakigu zergaitik ez den oposaketa honetara Aranzabal agertzen, eta bai bi lehiakide berri: Ambrosio Sagarzazu eta Pedro Jose Camara.

Bien arteko aukera zaila izan zen, nonbait, zeren eta epaimahaikoek: Juan Ignacio Echaide eta Jose Irureta jaunek, Salomonen antzeko erabakia hartu zuten: Ambrosio Sagarzazuk zoliago jo zuela txistua ("que había tocado con más finura"), eta Camarak: "ha tenido más arranque". Gauzak honela, udalbatzak 1854go maiatzaren 22an izan zuen bileran Pedro Jose Camara izendatzen du lehen tanboril, eta Ambrosio Sagarzazu, bigarren.

Harrez gero, 1969 arte herrian txistularitzan aipatzen diren *izen berriak* hauek dira:

1872tik aurrera: Adolfo Ortiz (1899an hil zen); 1877 aurrera: Francisco Sagarzazu; 1899an izendatua: Jose Maria Arbelaiz Zufiria; 1909an: Celestino Aramendi Urruzola; 1912an: Agustin Zubeldia Arregui; 1915an: Florentino Portu Iribarren; 1918an: Fermin Azpiazu Aristizabal, eta 1923an: Gabriel Araneta Burguete.

Txistularien eginkizuna

Txistulari eta tanborileroen eginbeharra hau izaten zen:

– Kale-jirako "Zortzikoa" jo.

---

* *Fuenterrabia: notas históricas y curiosidades hasta 1969.*

– Jaiegun goizetan Alamedan eta arratsaldetan Udaletxeko arkupetan dantzagarri ziren piezak jo: *garizumak ezik*.

Udalbatzak edo Alkateak berez seinaleztatzen zituzten egintzetan agintari gorenei egindako hareretan, eta udalbatza plenoan agertzen zen ospe handiko Eliz-jaietan, inaugurapenetan eta jaietan parte hartu.

Garai batean, txistu soinuarekin dantzaldi handiak eratzea izaten zen olgabide gustokoa.

Ihauteri aurreko arratsalde guztietan: ostegun gizen egunean eta ihauterietako hiru egunetan; igande astelehen eta asteartean, eratzen ziren dantzaldiak: Kale Nagusian, goizeko 8tan eta 11an, eta Yriyarena arratsaldeko 4tan, dantzagarriekin;

Gazte talde handiak biltzen ziren.

Hara 1918-1925 bitartean txistulari Bandak zituen ohiturak:

– Alkate eta zinegotzi jaunei Alborada jotzen zitzaien jaiegun berezietako bazkalondoetan, eta agintariak beti erantzuten zuten diruz edo kale-kopaz.

– Gainera, adi egoten ziren txistulariek herriko batzuen urtebetetzetan eta egunetan; hauen propinak jasotzeko egun seinalatuenak; San Jose, San Pedro, Santiago, San Inazio, abuztuaren 15a, irailaren 10a eta abenduaren 8a izaten ziren.

Uniformea

Lehenengo aldiz, 1914go irailak 8, herriko festetarako, jantz ziren uniforme txistulariak: Udalbatza korporazioan joan zen eliz nagusira honen berriztatzea ospatzera, eta agintarien aurretik Txistulari Banda galaz jantzita, *ordurarte Musika Banda joan ohi zen*.

Hara txistulariak nortzuk ziren:

Cayo Lasa Zala jauna, 1go. txistua.

Agustin Zubeldia Arregi jauna, 2gn. txistua.

Florentino Portu Iribarren jauna, silbotea.

Celestino Aramendi Urruzola jauna, atabala.

Hara estreinatu zuten uniformea: Txarolezko oinetakoak, "hebilla" edo belarriekin; galtzerdi gorriak; galtza labur urdinak; txupin gorria, frak eta bikornioa.

Uniforme hau Donostiako Pérez Egea etxeak egin zuen.

1959an egin zen uniforme berria, eta berau irailaren 7an bertan estreinatu zuen Txistu Bandak: Abarkak, artil zurizko galtzerdiak; galtza laburrak, txupin gorria, kapa eta bi puntako kapela.

Hara garai honetan Hondarribiak zuen Txistu Banda:

Alberto Lasa Badiola jauna, 1go, txistua.

Pedro Arzacurrutia jauna, 2n. txistua.

Jose Luis Aguirre Errazquin jauna, silbotea.

Manuel Lasa Velasco jauna, atabala.